

श्रीमद् भागवत का यह सार
भगवद् भक्ति ही आधार

श्रीमद् भागवत रसिक कुटुंब

नारायण कवय

कवय कर्तुं जेणे आ धारण नारायण अना भव तारण

प्रार्थना

नारायणं(न्) नमस्कृत्य, नरं(म्) यैव नरोत्तमम्.
देवीं(म्) सरस्वतीं(म्) व्यासं(न्), ततो जयमुदीरयेत्.

नामसंकीर्तनं(म्) यस्य, सर्वपापप्रणाशनम्.
प्रणामो दुःखशमनस्, तं(न्) नमामि हरिं(म्) परम्.

अथ श्रीमद् भागवतमहापुराणम्

षष्ठः स्कन्धः अथाष्टमोऽध्यायः (नारायण कवयनो उपदेश)

राजोवाय

यया गुप्तः (स्) सङ्स्राक्षः(स्), सवाढान् रिपुसैनिकान् .

कीडन्निव विनिर्जित्य, त्रिलोक्या भुभुजे श्रियम् .. १..

सङ्स् + राक्षः, कीडन् + निव

भगवं(व्)स्तन्ममाप्याडि, वर्म नारायणात्मकम् .

यथाऽऽततायिनः(श) शत्रून्, येन गुप्तोऽजयन्मृधे .. २..

भगवंस् + तन् + ममाप्याडि ,

गुप्तो + जयन् + मृधे

श्रीशुक उवाच

वृतः(ङ्) पुरोडितस्त्वाष्ट्रो, मडेन्द्रायानुपृच्छते.
नारायणोऽप्यं(म्) वर्माह, तद्विडैकमनाः(श्) शृणु .. ३..

पुरो + डितस् + त्वाष्ट्रो, तद्विडै + कमनाः

विश्वरूप उवाच

धौताङ्घ्रिपाणिरायम्य, सपवित्र उदङ्मुष्ः .
कृतस्वाङ्गकरन्यासो, मन्त्रोऽभ्यां(म्) वाङ्गतः(श्) शुचिः .. ४..

धौताङ्घ्रि + पाणि + रायम्य

कृतस्वाङ् + गकरन् + यासो

नारायणमयं(म्) वर्म, सन्नह्येद् भय आगते .

पाद्योर्जनोरुर्वो- रुदरे हृद्यथोरसि .. ५..

पाद्योर् + जनोरुर्वो, हृद्य + थोरसि

मुष्पे शिरस्यानुपूर्व्या- दौङ्गारादीनि विन्यसेत् .

ॐ नमो नारायणायेति, विपर्ययमथापि वा .. ६..

शिरस्या + नुपूर् + व्या, विपर् + यय + मथापि

करन्यासं(न्) ततः(प्) कुर्याद्, द्वादशाक्षरविधया .

प्रणवाद्यिकारान्त, मङ्गुल्यङ्गुष्ठपर्वसु .. ७..

द्वादशा + क्षर + विधया,

मङ्गुल्यङ् + गुष्ठ + पर्वसु

न्यसेद्धृद्य ओङ्कारं(म्), विकारमनु मूर्धनि .

षकारं(न्) तु ब्रुवोर्मध्ये, षकारं(म्) शिषया द्विशेत् .. ८..

न्यसेद् + धृद्य, ब्रुवोर् + मध्ये

वेकारं(न्) नेत्रयोर्युञ्ज्यान्- नकारं(म्) सर्वसन्धिषु .

मकारमस्त्रमुद्दिश्य, मन्त्रमूर्तिर्भवेद् व्युधः .. ९..

नेत्रयोर् + युञ्ज्यान्,

मकार + मस्त्र + मुद्दिश्य

सविसर्ग(म्) ङुन्तं(न्) तत्, सर्वद्विषु विनिर्दिशेत् .

ॐ विषुवे नम इति .. १०.

विनिर् + द्विशेत्

आत्मानं(म्) परमं(न्) ध्यायेद्- ध्येयं(म्) षट् शक्तिभिर्युतम् .

विधातेजस्तपोमूर्ति- मिमं(म्) मन्त्रमुदाहरेत् .. ११..

षट् + शक्ति + भिर + युतम् ,

विधा + तेजस् + तपो + मूर्ति

ॐ हरिर्विद्विन्मम सर्वरक्षां(न्),

न्यस्ताङ्घ्रिपद्मः(ङ्) पतगेन्द्रपृष्ठे .

हरारियर्मासिगदेषुयाप-

पाशान् दधानीऽष्टगुणोऽष्टबाहुः .. १२..

हरिर् + विद्विन् + मम, न्यस् + ताङ्घ्रि + पद्मः

हरारि + यर्मा + सिगदेषु + याप ,

दधा + नोऽष्ट + गुणोऽष्ट + बाहुः

जलेषु मां(म्) रक्षतु मत्स्यमूर्तिर-

यादोगोभ्यो वरुणस्य पाशात् .

स्थलेषु मायावटुवामनोऽव्यात्,

त्रिविक्रमः(प्) षेऽवतु विश्वरूपः .. १३..

माया + वटु + वामनोऽव्यात्

दुर्गेष्वटव्याजिमुष्पादिषु प्रभुः(ङ्),

पायान्नृसिं(व) षोऽसुरयूथपारिः .

विमुञ्चतो यस्य महादृढासं(न्),

द्विशो विनेदुर्न्यपतं(व) श्च गर्भाः .. १४..

दुर्गेषु + वटव्या + जिमुष्पा + दिषु

पायान् + नृसिंषोऽ + सुरयूथ + पारिः

विनेदुर् + न्य + पतंश्च

रक्षत्वसौ माध्वनि यज्ञकल्पः(स),
स्वदं(व) प्रयोज्जीतधरो वराहः .
रामोऽद्रिःकूटेष्वथ विप्रवासे,
सलक्ष्मणोऽव्याद्भरतीग्रजोऽस्मान् .. १५..

स्वदंष्ट्र + योन् + नीत + धरो , रामोऽद्रि + कूटेषु + वथ, भरता + ग्रजोऽ + स्मान्

मामुग्रधर्मादभिलात्प्रमादान्-
नारायणः(ङ्) पातु नरेश्च डासात् .
दत्तस्त्वयोगादथ योगनाथः(ङ्),
पायाद् गुणेशः(ष्) कपिलः(ष्) कर्मबन्धात् .. १६..

मामुग्र + धर्मा + दभिलात्

दत्तस्त्व + योगा + दथ

पायाद् + गुणेशः(ष्)

सनत्कुमारोऽवतु कामदेवाद्-
धयशीर्षा मां(म्) पथि देवडेलनात् .
देवर्षिवर्यः(ङ्) पुरुषार्यनान्तरात्,
कूर्मो हरिर्मान्(न्) निरयादशेषात् .. १७..

सनत् + कुमारोऽ + वतु,

पुरुषार् + यनान् + तरात्

निरया + दशेषात्

धन्वन्तरिर्भगवान् पात्वपथ्याद्,
द्रुद्धाद् भयादृषभो निर्जितात्मा .
यज्ञश्च लोकादवताज्जनान्ताद्,
बलो गणात् क्रोधवशादडीन्द्रः.. १८..

धन्वन्तरिर् + भगवान्, भया + दृषभो

लोका + दवताञ् + जनान्ताद्

क्रोध + वशा + दडीन्द्रः

द्वैपायनो भगवान्प्रबोधाद्,
बुद्धस्तु पाप्मण्डगशात् प्रमादात् .
कल्किः(म्) कलेः(म्) कालमलात् प्रपातु,
धर्मावनायोरुद्धतावतारः .. १८..

भगवान् + प्रबोधाद्, पाप्मण्ड + गशात्, धर्मा + वनायो + रुद्धता + वतारः

मां(ङ्) केशवो गद्यो प्रातरव्याद्,
गोविन्द आसङ्गवमात्तवेषुः .
नारायणः(ङ्) प्राण उदात्तशक्तिर्-
मध्यन्दिने विष्णुररीन्द्रपाणिः .. २०..

प्रात + रव्याद्, आसङ्गव + मात्त + वेषुः, उदात्त + शक्तिर्, विष्णु + ररीन्द्र + पाणिः

देवोऽपराङ्गे मधुङ्गीग्रधन्वा,
सायं(न्) त्रिधामावतु माधवो माम् .
दोषे हृषीकेश उतार्धरात्रे,
निशीथ अकोऽवतु पद्मनाभः .. २१..

मधुङ्गी + ग्रधन्वा, त्रिधामा + वतु

श्रीवत्सधामापररात्रे षशः(ङ्),
प्रत्यूष षशोऽसिधरो जनार्दनः .
दामोदरोऽव्याधनुसन्ध्यं(म्) प्रभाते,
विश्वेश्वरो भगवान् कालमूर्तिः .. २२..

श्रीवत्स + धामा + पररात्र, दामोदरोऽ + व्या + धनु + सन्ध्यं(म्)

यङ्(म्) युगान्तानलतिग्मनेमि,
भ्रमत् समन्ताद् भगवत्प्रयुक्तम् .
द्वन्द्विध द्वन्द्वध्यरिसैन्यमाशु,
कक्षं(म्) यथा वातसभो हुताशः .. २३..

युगान्ता + नल + तिग् + मनेमि, भगवत् + प्रयुक्तम्, द्वन्द्व् + ध्यरि + सैन्य + माशु

ग॒देऽश॑निस्पर्शनवि॒स्कुलि॑ङ्गे,
नि॒ष्पि॑ष्टि॒ निष्पि॑ष्ट्यजित॒प्रिया॑सि .

कृ॒ष्मा॑ऽवैनायक॒यक्ष॑रक्षो-
भू॒त॑ग्र॒हां(व)श्चू॑र्षय॒ यू॒र्षया॑रीन् .. २४..

ग॒देऽ + श॑निस्पर्शन + वि॒स्कुलि॑ङ्गे

नि॒ष् + पि॑ष्ट्य + जित + प्रिया॑सि

कृ॒ष्मा॑ऽ + वैनायक + यक्ष॑रक्षो

भू॒त + ग्र॒हां(व)श् + यू॑र्षय

त्वं(म्) या॒तुधा॑न॒प्रमथ॑प्रेतमा॒तृ-

पि॒शाय॑वि॒प्र॒ग्रह॑धोर॒दृष्टी॑न् .

द॒रेन्द्र॑ वि॒द्राव॑य॒ कृ॒ष्णपू॑रितो,

भी॒म॑स्वनो॒ऽरेर्हृ॑द्यानि॒ क॑म्पयन् .. २५..

या॒तुधा॑न + प्रथम + प्रेतमा॒तृ , पि॒शाय + वि॒प्र + ग्र॒ह + धोर॒दृष्टी॑न्

भी॒म + स्वनो॒ऽरेर् + हृ॑द्यानि

त्वं(न्) ति॒ग्म॑धा॒रासि॑वरारि॒सैन्य॑-

भी॒श॑प्रयु॒क्तो म॑म॒ छि॑न्धि॒ छि॑न्धि .

य॑क्ष्ण्(व)॒षि य॑र्म॒ञ्छत॑यन्द्र॒ छा॑द्य॒.

द्वि॒षाम॑धो॒नां(म्) ह॑र॒ पा॑पय॒क्षुषाम्॑ .. २६..

ति॒ग्म + धारा + सि॑वरारि + सैन्य, भी॒श + प्रयु॒क्तो

य॑र्म॒ञ् + छत + यन्द्र, द्वि॒षा + म॑धो॒नां(म्)

यन्नो॒ भयं॑(ङ्) ग्र॒हेभ्यो॑ऽभूत्,॒ के॒तु॑भ्यो॒ नृ॑भ्य॒ अ॒वे॒ य .

स॒री॒सृ॒पे॒भ्यो दं॑(व)॒ष्टि॒भ्यो, भू॒ते॒भ्यो(व)॑ऽहो॒भ्य॒ अ॒वे॒ वा .. २७..

स॒री + सृ॒पे॒भ्यो

स॒र्वा॒ण्ये॒तानि॑ भ॒गव॑न्- नाम॒रूपा॑स्त्रकी॒र्तना॑त् .

प्र॒या॑न्तु॒ स(ङ्) क्ष॑यं(म्)॒ स॒धो, ये नः॑(श्) श्रे॒यः(ङ्) प्र॑ती॒पकाः॑ .. २८..

नाम + रूपा॑स्त्र + की॒र्तना॑त्

गरुडो भगवान् स्तोत्रस्, तोभश्छन्दोमयः(ः) प्रभुः .
रक्षत्वशेषकृच्छ्रेभ्यो, विष्वक्सेनः(स्) स्वनामभिः .. २९..

तोभश् + छन्दोमयः

रक्षत्व + शेष + कृच्छ्रेभ्यो

सर्वापद्भ्यो हरेर्नाम- रूपयानायुधानि नः .
बुद्धीन्द्रियमनः(ः) प्राणान्, पाण्त्तु पार्षदभूषणाः .. ३०..

रूप + याना + युधानि, बुद्धीन्द्रिय + मनः

यथा हि भगवानेव, वस्तुतः(स्) सदसथ्य यत् .
सैत्येनानेन नः(स्) सर्वे, यान्त्तु नाशमुपद्रवाः .. ३१..

नाश + मुपद्रवाः

यथैकात्म्यानुभावानां(म्), विकल्परहितः(स्) स्वयम् .
भूषणायुधलिङ्गाभ्या, धत्ते शक्तीः(स्) स्वमायया .. ३२..

यथै + कात्म्या + नुभावानां(म्), भूषणा + युध + लिङ्गाभ्या

तेनैव सैत्यमानेन, सर्वज्ञो भगवान् हरिः .
पातु सर्वैः(स्) स्वरूपैर्नः(स्), सदा सर्वत्र सर्वगः .. ३३..

विद्विक्षु द्विर्ध्वमधः(स्) समन्ता-

दन्तर्भिर्भगवान् नारसिं(व्) हः .

प्रहापर्यँल्लोकभयं(म्) स्वनेन,

स्वतेजसा ग्रस्त समस्ततेजाः .. ३४..

द्विर्ध्व + ध्वमधः(स्) , दन्तर् + भिर् + भगवान्

प्रहा + पर्यँल्लोक + भयं(म्), ग्रस्त + समस्त + तेजाः

मधवन्निदमाभ्यातं(म्), वर्म नारायणात्मकम् .
विजेष्यस्यञ्जसा येन, दं(व्) शितोऽसुरयूथपान् .. ३५..

मधवन् + निद + माभ्यातं(म्), विजेष् + यस्यञ् + जसा

दं(व्) शितोऽ + सुर + यूथपान्

એતદ્ ધારયમાણસ્તુ, યં(મ્) યં(મ્) પશ્યતિ યક્ષુષા .
પદા વા સં(વ) સ્પૃશેત્ સંધઃ(સ), સીધ્વસાત્ સ વિમુચ્યતે .. ૩૬..

ધારય + માણસ્તુ

ન કુત્શ્રિદ્ ભયં(ન્) તસ્ય, વિદ્યાં(ન્) ધારયતો ભવેત્ .
રાજદસ્યુગ્રહાદિભ્યો, વ્યાધા દિભ્યશ્ચ કર્દિચિત્ .. ૩૭..

કુતશ્ + ચિદ્, રાજ + દસ્યુ + ગ્રહા + દિભ્યો,

વ્યાધા + દિભ્યશ્ચ

ઇમાં(મ્) વિદ્યાં(મ્) પુરા કશ્રિત્, કૌશિકો ધારયન્ દ્વિજઃ .
યોગધારણ્યા સ્વાડ્ગં(ગ્), જહૌ સ મરુધન્વનિ .. ૩૮..

યોગ + ધારણ્યા, મરુ + ધન્વનિ

તસ્યોપરિ વિમાનેન, ગન્ધર્વપતિરેકદા .
યયૌ ચિત્રરથઃ(સ) સ્ત્રીભિર્- વૃતો યત્ર દ્વિજક્ષયઃ .. ૩૯..

ગન્ધર્વ + પતિ + રેકદા

ગગનાન્થપતત્ સંધઃ(સ), સવિમાનો હૃવાક્શિરાઃ .
સ વાલખિલ્યવયના- દસ્થીન્યાદાય વિસ્મિતઃ .
પ્રાસ્ય પ્રાચીસરસ્વત્યાં(મ્), સ્નાત્વા ધામ સ્વમન્વગાત્ .. ૪૦..
ગગનાન્ + ન્ય + પતત્, હૃવાક્ + શિરાઃ, વાલ + ખિલ્ય + વયના દસ્થીન્ + યાદાય
પ્રાચી + સરસ્વત્યાં(મ્), સ્વમન્ + વગાત્

શ્રીશુક ઉવાચ

ય ઇદં(મ્) શૃણુયાત્ કાલે, યો ધારયતિ યાદૃતઃ .
તં(ન્) નમસ્યન્તિ ભૂતાનિ, મુચ્યતે સર્વતો ભયાત્ .. ૪૧..

એતાં(મ્) વિદ્યામધિગતો, વિશ્વરૂપાચ્છતકતુઃ .
ત્રૈલોક્યલક્ષ્મી(મ્) બુભુજે, વિનિજિત્ય મૃધેડસુરાન્ .. ૪૨..

વિદ્યા + મધિગતો, વિશ્વ + રૂપાય્ + છત + કતુઃ

ત્રૈલોક્ય + લક્ષ્મી(મ્), વિનિર્ + જિત્ય

ॐ श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहं(व) स्यां(म्) सं(व)हितायां(म्)
षष्ठस्कन्धे नारायणवर्मकथनं(न्) नामाष्टमोऽध्यायः .. ८..

ॐ पूर्णमदः(ः) पूर्णमिदं(म्) पूर्णात्पूर्णामुद्ध्यते
पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते.
ॐ शान्तिः(श्) शान्तिः(श्) शान्तिः

